

Ed.

465. Frumvarp til laga

[199. mál]

um innflutning búfjár.

(Lagt fyrir Alþingi á 82. löggjafarþingi, 1961—1962.)

I. KAFLI

Um innflutning búfjár.

1. gr.

Bannað er að flytja til landsins hvers konar dýr, tamin og villt, þar með taldir fuglar.

Landbúnaðarráðherra getur þó vikið frá banni þessu, sbr. 2. gr., og leyft innflutning á búfé, öðrum dýrum og búfjársæði, enda sé stranglega fylgt þeim fyrir-mælum, sem felast í lögum þessum og reglugerðum, er settar verða samkvæmt þeim.

Komi það fyrir, að einhverjir flytji inn dýr án heimildar, skulu þau tafar-laust drepin og skrokkarnir brenndir.

2. gr.

Landbúnaðarráðherra getur þó því aðeins notað heimild 1. gr. þessara laga, að stjórn Búnaðarfélags Íslands mæli með því og yfirdýralæknir samþykki innflutninginn, enda sé farið eftir tillögum ráðunauta í hlutaðeigandi búfjargrein, eftir því sem við verður komið, um val fénaðarins, sem fluttur er til landsins.

Stjórn Búnaðarfélags Íslands ákveður, hvaða búfjártegundir og frá hvaða landi og héraði búféð er keypt, enda leiti yfirdýralæknir upplýsinga hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvalda búfjár um, að þar séu eigi til staðar þeir búfjársjúkdómar, er sérstaklega þarf að óttast hér á landi.

3. gr.

Allan kostnað við kaup búfjárins skal greiða úr ríkissjóði, enda sé hið innflutta búfé eign ríkisins. Fjárframlög ríkissjóðs í þessu skyni skulu ákveðin í fjárlögum.

4. gr.

Áður en búfé eða önnur dýr eru flutt inn samkvæmt lögum þessum, skal ríkið byggja sóttvarnarstöð, svo og setja saman bú í eyju í nágrenni Reykjavíkur, þar sem hins innflutta fénaðar er gætt og hann ræktaður eins og lög þessi mæla fyrir um og þær reglugerðir, sem eftir þeim verða settar.

Heimilt er landbúnaðarráðherra að kaupa eða leigja eyju eða eyjar til þessara þarfa.

5. gr.

Þegar búfé er keypt til innflutnings, skal hver einstök skepna skoðuð af viðurkenndum dýralækni, áður en hún er flutt úr landi, og skal vottorð um þá skoðun fylgja skepnunni hingað til lands. Enn fremur skal íslenskur dýralæknir vera við skoðunina og hafa eftirlit með skepnunum á leiðinni til landsins.

Áður en fénaðurinn er fluttur úr landi, þar sem hann er keyptur, skal hann einangraður eigi skemur en 6 vikur undir eftirliti dýralæknis.

Áður en búfé er flutt í land, skal yfirdýralæknir skoða það og athuga heilbrigðisvottorð þess. Reynist ekkert athugavert við heilsufar búfjárins að lokinni skoðun yfirdýralæknis, skal skipa búfénu á land þar, sem sóttvarnarstöð ríkisins er, sbr. 4. gr., og er með öllu óheimilt, hvernig sem á stendur, að setja það á land annars staðar.

6. gr.

Einangra skal hið innflutta búfé á sóttvarnarstöðinni 16 vikna tíma undir stöðugu eftirliti yfirdýralæknis. Að þeim tíma liðnum ákveður yfirdýralæknir, hvort

það skuli leyst úr sóttkvi og látið ganga með búfé sömu tegundar á eygni eða haldið lengur í sóttkvi.

Aldrei má flytja búfé af búi ríkisins á eygni í land eða á aðrar eyjar, þar sem búfé hefur samgang við búfé í landi.

Heimilt er þó með leyfi landbúnaðarráðherra, að fengnum tillögum yfirdýralæknis, að flytja til landsins hunda, refi og önnur ræktuð rándýr svo og fugla, að loknum ákveðnum einangrunartíma.

7. gr.

Að fengnum tillögum yfirdýralæknis setur landbúnaðarráðherra reglugerð um allt, er lýtur að rekstri búsis. Þar skulu vera glögg og ákveðin fyrirmæli um, hvaða afurðir megi selja frá búinu í land og í hvaða ástandi. Einnig skulu þar vera ströng ákvæði um, hvernig samgöngum við eyjuna skuli fyrir komið til að hindra, að sjúkdómar, sem upp kynnu að koma í hinu einangraða búfé, berist í land, svo og annað, er varðar búreksturinn.

8. gr.

Á búi ríkisins á eygni skal hreinræktað hið erlenda búfé, en auk þess má gera þar hvers konar tilraunir með blöndun þess með innlendu búfé, eftir tillögum ráðunauta Búnaðarfélag Íslands í hlutaðeigandi búgreinum.

9. gr.

Bústjórinn á eygni skal ráðinn með sérstöku erindisbréfi af landbúnaðarráðherra eftir tillögum Búnaðarfélag Íslands og samþykki yfirdýralæknis. Skal hann sjá um og vera ábyrgur fyrir því, að öllum fyrirmælum um einangrun fénaðarins sé hlýtt út í æsar og að starfsemin fari nákvæmlega eftir lögum þessum og þeim reglugerðum og fyrirmælum, sem um þetta verða gefin.

10. gr.

Eftir að hið innflutta búfé hefur verið í eitt ár í einangrun með íslenzku búfé, má, ef það er heilbriggt og grunsamlegir sjúkdómar hafa ekki komið fram í hinum innlenda bústofni, sem með því hefur gengið, flytja sæði úr því til lands. Skal það gert eftir þeim varúðarreglum, er yfirdýralæknir setur, og af þeim mönnum, er hann samþykkir.

II. KAFLI

Um innflutning á sæði úr nautum af Galloway-kyni.

11. gr.

Þrátt fyrir ákvæði 1. og 2. gr. getur landbúnaðarráðherra heimilað innflutning á sæði úr nautum af Galloway-kyni, en einvörðungu í sóttvarnarstöð ríkisins að Bessastöðum á Álftanesi. Heimild þessa má þó því aðeins nota, að fyrir liggja umsögn forstöðumanns Tilraunastöðvar háskólans í meinafræði um fyrirhugaðan innflutning, stjórn Búnaðarfélag Íslands mæli með honum og yfirdýralæknir samþykki hann. Fara skal eftir tillögum ráðunautar Búnaðarfélag Íslands í nautgriparækt um val þeirra gripa, sem sæði er tekið úr til innflutnings, enda hafi yfirdýralæknir gengið úr skugga um hjá hlutaðeigandi heilbrigðisyfirvöldum búfjár, að eigi séu til staðar þeir sjúkdómar, sem sérstaklega þarf að óttast hér á landi. Við innflutning skal stranglega fylgt þeim fyrirmælum, sem felast í lögum þessum og reglugerðum, sem settar verða samkvæmt þeim. Óheimilt er að hafa annað búfé í landareign Bessastaða en það, sem er innan sóttvarnarstöðvarinnar.

12. gr.

Nú er ákveðið, að flytja skuli nautasæði til landsins samkvæmt 1. gr. Skal þá landbúnaðarráðherra hlutast til um, að valdir verði hæfir gripir, sbr. 15. gr., í þeim tilgangi að taka úr þeim sæði til innflutnings. Kostnaður við sæðistöku, rannsóknir og aðrar varúðarráðstafanir greiðist úr ríkissjóði.

13. gr.

Landbúnaðarráðherra skal láta setja á stofn og starfrækja sóttvarnarstöð á Bessastöðum, og skal með erindisbréfi ákveðið, hver skuli sjá um framkvæmdir og daglegan rekstur hennar. Þar skal hafa í vörzlu þá nautgripi innlenda, sem sæða á með hinu innflutta sæði til kynblöndunar. Í því skyni útvegjar landbúnaðarráðherra blendinga af holdakyni frá Gunnarsholti í sóttvarnarstöðina, og greiðir ríkissjóður þann kostnað, sem því er samfara. Jafnframt skulu, ef ástæða þykir til, keyptir nokkrir gripir af íslenzku mjólkurkyni á sóttvarnarstöðina til athugunar á smitnæmi þeirra. Hlíta skal fyrirsögn yfirdýralæknis um tilhögun girðinga, bygginga og annarra mannvirkja á sóttvarnarstöðinni í samráði við stjórn Búnaðarfélags Íslands.

Að fengnum tillögum ráðunautar Búnaðarfélags Íslands í nautgriparækt skal landbúnaðarráðherra setja reglur um ræktun nautgripa í sóttvarnarstöðinni, og hlíta skal tillögum nautgriparæktarráðunautar um val hinna innlendu nautgripa.

Áður en hinir innlendu nautgripir eru fluttir í sóttvarnarstöðina, skal umsjónarmaður stöðvarinnar og yfirdýralæknir ganga úr skugga um, að nautgripirnir séu eigi haldnir smitsjúkdómum.

14. gr.

Umsjónarmaður sóttvarnarstöðvarinnar skal ráðinn af landbúnaðarráðherra með sérstöku erindisbréfi eftir tillögum yfirdýralæknis. Hann skal vera dýralæknir, er hafi sérstaka þjálfun í búfjársæðingum og sóttvarnaraðgerðum. Hann skal sjá um og vera ábyrgur fyrir því, að öllum fyrirmælum um einangrun búfjár sé hlýtt út í æsar og starfsemin fari nákvæmlega eftir lögum þessum og þeim reglugerðum og fyrirmælum, sem um það verða gefin. Umsjónarmanni er óheimilt að stunda önnur dýralæknisstörf.

15. gr.

Þeir gripir, sem valdir eru erlendis til væntanlegrar sæðistöku, skulu skoðaðir sérstaklega af embættisdýralækni, er gefa skal vottorð um heilbrigði þeirra. Jafnframt skulu gripirnir skoðaðir af íslenzkum dýralækni, og framkvæma skal á þeim sjúkdómsgreiningarpróf eftir því, sem yfirdýralæknir segir fyrir um.

Gripi þessa má eigi flytja til Íslands, heldur skulu þeir einangraðir erlendis í hæfilegan tíma eftir því, sem ástæða þykir til, að dómi yfirdýralæknis, áður en sæðistaka úr þeim hefist.

Umsjónarmaður sóttvarnarstöðvar ríkisins eða fulltrúi hans skal hafa umsjón með sæðistöku, geymslu sæðis og merkingu.

Reynist gripirnir heilbrigðir að lokinni sæðistöku, er heimilt að flytja sæðið til landsins og hefja sæðingu gripa á sóttvarnarstöðinni. Leiki vafi á fullkomnu heilbrigði gripanna að lokinni sæðistöku, að því er tekur til smitsjúkdóma, skal leitast við að kanna það til hlitar og fella gripinn og kryfja, ef nauðsyn ber til.

16. gr.

Aldrei má flytja búfé úr sóttvarnarstöð ríkisins, og girða skal tryggilega fyrir það, að það hafi nokkurn samgang við búfé utan hennar.

Landbúnaðarráðherra er heimilt í samráði við stjórn Búnaðarfélags Íslands og yfirdýralækni að kaupa íslenska nautgripi og flytja á sóttvarnarstöðina til ræktunar,

ef brýna nauðsyn ber til þess að auka eða endurnýja hinn upphaflega stofn, enda séu gripir þessir eigi haldnir smitsjúkdómum.

17. gr.

Að fengnum tillögum yfirdýralæknis setur landbúnaðarráðherra reglugerð um allt, er lýtur að rekstri sóttvarnarstöðvarinnar. Þar skulu vera glögg og ákveðin fyrirmæli um, hvaða afurðir megi flytja að og frá stöðinni og í hvaða ástandi.

Einnig skulu vera þar skýr ákvæði um, hvernig samgöngum við sóttvarnarstöðina skuli komið fyrir til þess að hindra, að sjúkdómar, sem upp kunna að koma í hinu einangraða búfé, berist þaðan, svo og annað, er varðar rekstur stöðvarinnar og einangrun.

18. gr.

Í sóttvarnarstöð ríkisins skal hreinrækta holdanautastofn með erlendu sæði, samkvæmt áætlun og tillögum nautgriparræktarráðunautar Búnaðarfélags Íslands, og skal hann hafa yfirumsjón með ræktuninni.

19. gr.

Eigi er heimilt að flytja sæði úr nautgripum í sóttvarnarstöðinni til notkunar utan hennar fyrr en 2 árum eftir, að fyrst var sætt í henni með hinu innflutta sæði, enda hafi þá ekki komið fram neinn hættulegur smitsjúkdómur í nautgripum sóttvarnarstöðvarinnar. Umsjónarmaður stöðvarinnar skal taka sæðið, merkja og búa um það, áður en það fer úr sóttvarnarstöðinni, eftir þeim reglum, sem landbúnaðarráðherra setur um það samkvæmt tillögum yfirdýralæknis og nautgriparræktarráðunautar Búnaðarfélags Íslands. Um dreifingu sæðis skal farið eftir ákvæðum búfjárræktarlaga. Í því skyni skal landbúnaðarráðherra skapa aðstöðu utan sóttvarnarstöðvarinnar til framhaldsræktunar með notkun nautasæðis frá henni.

20. gr.

Verði að 10 árum liðnum eigi talin þörf á frekari innflutningi á nautgripasæði að dómi stjórnar Búnaðarfélags Íslands, er landbúnaðarráðherra heimilt að leggja sóttvarnarstöðina niður. Skal þá slátra öllu búfé stöðvarinnar til frekari tryggingar því, að smit berist eigi með því frá sóttvarnarstöðinni.

Hús og önnur mannvirki skulu sótthreinsuð eftir fyrirmælum, er sett verða um það í reglugerð.

III. KAFLI

Um sektarákvæði o. fl.

21. gr.

Brot gegn lögum þessum og reglugerðum, sem settar verða samkvæmt þeim, varða sektum til ríkissjóðs, 1000—100000 krónum. Berist sjúkdómur til landsins vegna vanrækslu, varðar það þann, er vanrækslu hefur sýnt, starfs- og stöðumissi, eða fangelsi, ef miklar sakir eru.

22. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 15/1948.

23. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta er samið af þeim Ólafi E. Stefánssyni, ráðunaut, Pétri Gunnarssyni, deildarstjóra og Páli A. Pálssyni, yfirdýralækni, og létu þeir fylgja greinargerð þá, sem hér fer á eftir, og þrjú fylgiskjöl.

Páll A. Pálsson, yfirdýralæknir, skrifaði undir frumvarpið og greinargerð með fyrirvara.

Búnaðarþing það, sem nú setur, hefur haft frumvarp þetta til athugunar, og mælt með samþykkt þess með 19 atkvæðum gegn 4. Er ályktun Búnaðarþings prentuð hér á eftir sem fylgiskjal IV.

Stjórn Búnaðarfélags Íslands hefur lýst yfir í bréfi, dags. 17. þ. m., að hún styðji eindregið afstöðu Búnaðarþings í þessu máli.

Greinargerð.

„Á s. l. hausti fól landbúnaðarráðherra þeim Ólafi E. Stefánssyni, ráðunaut, Pétri Gunnarssyni, deildarstjóra og Páli A. Pálssyni, yfirdýralækni, að endurskoða frumvarp til laga um innflutning á búfjáræði og lifandi dýrum, sem samið hafði verið að tilhlutan hans s. l. sumar.

Í því frumvarpi var gert ráð fyrir aðstöðu til sóttvarna fyrir hvers konar húsdýr, er flutt yrðu til landsins. Með tilliti til þess, að kostnaður við stofnun og rekstur slíkrar stöðvar yrði mjög hár, var þess óskað, að endurskoðunin miðaðist eingöngu við innflutning á holdanautgripum, enda voru óskir Búnaðarþings árið 1961 miðaðar við slíkan innflutning. Undirritaðir gerðu sér það ljóst, að ekki væri unnt að draga stórlega úr kostnaðinum við innflutninginn nema takmarka hann í fyrsta lagi við eitt holdanautakyn og aðeins innflutning á sæði og í öðru lagi, að valinn yrði staður, þar sem góð aðstaða væri til sóttvarna og nægur húsakostur fyrir hendi, þótt að sjálfsögðu verði aldrei hægt að komast hjá töluverðum kostnaði við að setja á stofn sóttvarnarstöð. Undirritaðir voru sammála um, að heppilegast væri að koma sóttvarnarstöðinni upp í landi og í nágrenni Reykjavíkur. Til þess að draga úr kostnaði var talið hagkvæmast, ef hægt væri að skapa slíka aðstöðu á ríkisbúi.

Með þetta í huga var talið, að bezt aðstaða væri fyrir hendi á Bessastöðum á Álftanesi. Jörðin liggur aðeins 14 km frá Reykjavík, er vel fallin til einangrunar og húsakostur mikill og góður.

Landbúnaðarráðherra spurðist fyrir um afstöðu forseta Íslands til þessa máls, og sýndi forseti því strax mikinn skilning og áhuga og vildi fyrir sitt leyti heimila aðstöðu á staðnum til þessa.

Með tilliti til alls þessa, ákvað ráðuneytið, að við endurskoðun frumvarpsins skyldi byggja á eftirfarandi atriðum:

1. Væntanleg sóttvarnarstöð verði á Bessastöðum.
2. Innflutningur nautgripasæðis verði eingöngu úr nautum af Galloway-kyni og nautgripir í Gunnarsholti verði notaðir til kynblöndunar.
3. Ekki verði á nokkurn hátt dregið úr þeim varúðarráðstöfunum, sem framangreint frumvarp gerði ráð fyrir í sambandi við rekstur sóttvarnarstöðvar og innflutning sæðis.

Eins og um getur í fyrrnefndu frumvarpi, fylgir minni sjúkdómshætta sæðisinnflutningi en gripa. Er því hér eingöngu miðað við sæðisinnflutning.

Undirritaðir voru sammála um að velja Galloway-kynið í þessu skyni, eftir að ákveðið var, að innflutningur skyldi miðaður við aðeins eitt holdanautakyn. Blendingar af þessum gripum eru til í landinu, og flýttir það fyrir hreinræktuninni, bæði innan stöðvarinnar og utan. Einnig á þetta kyn mjög vel við íslenska staðhætti og

er tiltölulega hraust. Þá eru líkur fyrir því, að auðveldara sé að kaupa Galloway-sæði frá viðurkenndum útflytjendum, sem fylgja ströngum reglum um sóttvarnir.

Við viljum sérstaklega taka fram, að eins og frumvarpið ber með sér (19. gr.), er nauðsynlegt í sambandi við framkvæmd þessara laga að tryggja framhaldsræktun holdanautgripanna utan stöðvarinnar á skipulegan hátt, þegar sæðingar frá henni hefjast, og yrði sú starfsemi undir eftirliti Búnaðarfélags Íslands eða á vegum þess.

Um þær breytingar á útihúsum á Bessastöðum, sem kunna að reynast nauðsynlegar vegna sóttvarna, þarf að hafa samráð við þá aðila, er sjá um skipulag og útlit bygginga á staðnum.

Til frekari skýringar og athugunar á málinu í heild, leyfum við okkur að benda á tvo kafla úr greinargerð með fyrra frumvarpi, fylgiskjali III.

Þar sem frumvarp það, sem nú hefur verið samið, nær aðeins til lítils hluta af lagaákvæðum um innflutning búfjár, verður ekki komið hjá því að láta hin eldri lög nr. 15, 8. marz 1948, halda gildi sínu, og er því þessi viðauki felldur inn í þau.

Tíu fyrstu greinar nógildandi laga um innflutning búfjár standa óbreyttar og mynda I. kafla: Um innflutning búfjár. Aftan við þann kafla koma 10 viðaukagreinar, nr. 11 til 20, II. kafla: Um innflutning á sæði úr nautgripum af Galloway-kyni.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 11. gr.

Með ákvæðum þessarar greinar er landbúnaðarráðherra heimilt, þrátt fyrir ákvæði 1. og 2. gr., að flytja inn djúpfrost sæði úr Galloway-nautum í einangrunarstöð, sem komið yrði upp á Bessastöðum á Álftanesi.

Hins vegar er með þessari grein ekki fyrirhugað að flytja inn lifandi gripi í sóttvarnarstöðina. Gert er ráð fyrir, að útihús Bessastaðabús og jarðnytjar verði hagnýttar í þessu skyni, en allt annað búfjárhald þar verði lagt niður.

Um 12. og 15. gr.

Til þess að skapa sem mest öryggi fyrir því, að smitsjúkdómar berist ekki til landsins með hinu innflutta sæði, er mikilsvert að gerðar verði allar þær varúðarráðstafanir, sem yfirdýralæknir telur nauðsynlegar, og farið verði í hvívetna eftir þeim fyrirmælum, sem hann setur.

Um 13. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að hið innflutta sæði verði einvörðungu notað til þess að frjóvga með holdanautablendinga, sem útvegaðir yrðu frá Gunnarsholti, og á þann hátt flýtt fyrir hreinræktun gripanna í sóttvarnarstöðinni.

Þar sem Bessastaðabú er rekið á vegum forsætisráðuneytisins þykir rétt, að ákveðið sé með erindisbréfi, hver skuli sjá um framkvæmdir og daglegan rekstur sóttvarnarstöðvarinnar, en talið eðlilegt, að staðarráðsmaður, sem er starfsmaður ríkisins, hafi þetta með höndum.

Um 14. gr.

Hér er gert ráð fyrir að ráða sérstakan umsjónarmann með sóttvarnarstöðinni, sem sé dýralæknir, til þess að tryggja sem best sóttvarnir, meðferð og geymslu sæðis, framkvæmd sæðinga og daglegt heilbrigðiseftirlit, enda fái hann ekki við venjuleg dýralæknisstörf utan sóttvarnarstöðvarinnar.

Um 15. gr.

Sjá skýringar á 12. gr.

Um 16. gr.

Þarfnast eigi skýringar.

Um 17. gr.

Parfnast eigi skýringar.

Um 18. gr.

Parfnast eigi skýringar.

Um 19. gr.

Til að tryggja sem bezt, að smitsjúkdómar berist ekki frá sóttvarnarstöðinni, er gert ráð fyrir kynblöndun þaðan með sæðisflutningum, en búfé yrði aldrei flutt úr stöðinni, sbr. 16. gr. Hæfilegt þykir að ákveða, að sæðisflutningar frá stöðinni geti hafizt 2 árum eftir, að fyrst var sætt í henni með hinu innflutta sæði. Um dreifingu sæðis skal farið eftir ákvæðum búfjárræktarlaga, er meðal annars feli í sér, að aðstaða sé utan sóttvarnarstöðvarinnar til framhaldsræktunar með notkun nautasæðis frá henni.

Um 20. gr.

Parfnast eigi skýringar.

Páll A. Pálsson, Ólafur E. Stefánsson. Pétur Gunnarsson.“
með fyrirvara.

Fylgiskjal I.

Greinargerð vegna fyrirvara Páls A. Pálssonar, yfirdýralæknis, við frumvarp til laga um viðauka við lög nr. 15 8. marz 1948, um innflutning búfjár.

Í nóvember 1961 fól landbúnaðarráðherra Ingólfur Jónsson Ólafi Stefánssyni, ráðunaut, Pétri Gunnarssyni, deildarstjóra, og undirrituðum að semja frumvarp það, sem hér liggur fyrir.

Að fyrirlagi landbúnaðarráðherra skyldi miða frumvarpið við tvö atriði fyrst og fremst: Að komið yrði upp bráðabirgðasóttvarnarstöð að Bessastöðum á Álftanesi og að flutt yrði inn sæði úr Gallowaynautum til notkunar í þessari sóttvarnarstöð.

Ég hafði fyrr á árinu 1961 samkvæmt tilmælum landbúnaðarráðherra tekið þátt í að endurskoða gildandi lagaákvæði um innflutning búfjár á breiðum grundvelli, er miðuðu að auknu öryggi fyrst og fremst, en þær tillögur munu hafa verið taldar of kostnaðarsamar.

Vegna starfs míns sem yfirdýralæknir taldi ég rétt og skylt að verða við tilmælum landbúnaðarráðherra og hefi því tekið þátt í öllum störfum varðandi undirbúning þessa frumvarps. Ég hefi þó einkum haft afskipti af þeim atriðum frumvarpsins, er miða að sem mestu öryggi um það, að smitsjúkdómar berist ekki til landsins með fyrirhuguðum sæðisflutningi.

Þar sem ýmsar hættur eru því samfara að flytja til landsins ný búfjárkyn, tel ég mér skylt að benda á nokkur atriði í því efni.

Nú eru nær 14 ár liðin síðan lög nr. 15 1948 um sóttvarnarstöð í eyju voru samþykkt á Alþingi. Ríkisvaldið hefur þó öll þessi ár eigi sinnt þeirri skyldu að koma slíkri stöð á fót. Ástæður fyrir því munu einkum hafa verið þær, að áhugi bænda fyrir innflutningi búfjár virðist hafa verið lítill á undanfórnum árum, þegar undan er skilinn tiltölulega fámennur hópur, sem nokkuð hefur beitt sér fyrir þessu máli, og að verulegur kostnaður er því samfara að setja á stofn og reka sóttvarnarstöð þá, sem lögin gera ráð fyrir.

Með skilyrðum þeim, sem okkur voru sett, er semja skyldi frumvarp þetta, er þó enn á nokkurn hátt verið að sniðganga gildandi löggjöf, þar sem með lagaviðauka er stofnað til sérstakrar bráðabirgðasóttvarnarstöðvar vegna innflutnings á sæði úr einu nautgripakyni, án þess að koma upp fullkominni sóttvarnarstöð eins og lög gera ráð fyrir.

Ég tel að hér sé valin varhugaverð leið, sem gæti leitt til þess að aðhald í þessum málum yrði örðugra en verið hefur.

Vitað er, að fast verður sótt á um innflutning annarra búfjárkynja og búfjártægunda, ef nú verður hafizt handa um innflutning, og þá örðugra gegn að standa, ef fordæmi um bráðabirgðasóttvarnarstöð er fengið.

Gæti því svo farið, að innflutningur sá, sem fyrirhugaður er með frumvarpinu, verði upphaf að því, að meira los komist á þessi mál en verið hefur um skeið, nema viðkomandi stjórnarvöld taki nú þegar og ótvírætt af skarið í því efni.

Við Íslendingar erum betur settir en flestar aðrar þjóðir, þar sem búfé hér á landi hefur lengst af verið laust við alvarlega smitsjúkdóma, ef undan eru skildir þeir sjúkdómar, sem hingað hafa horizt með innfluttu búfé og reynzt hafa meiri hölvaldar en nokkurn óraði fyrir.

Ég hefi þrásinnis bent á þá staðreynd, að þekking vor á ýmsum smitsjúkdómum búfjár er enn svo takmörkuð, að ógerlegt er að tryggja með fullu öryggi, að ekki berist sjúkdómar með innfluttu sæði. eru nokkur dæmi um það, að alvarlegir smitsjúkdómar hafi horizt með sæði, þótt reynt hafi verið að forðast það effir megni. Er hér helzt að óttast ýmsa veirusjúkdóma, flesta enn lítt þekkt, en einnig ýmsa sjúkdóma, er sýklar valda og einkum leggjast á getnaðarfærin. Samt sem áður munu flestir álíta að hætta við sæðisflutning sé mun minni en við innflutning lifandi gripa.

Að sjálfsögðu er unnt að draga mjög verulega úr hættu af sæðisinnflutningi með varúðarráðstöfunum, svipað og gert er ráð fyrir í þessu frumvarpi, þar sem fyrirhugað er að flytja sæðið aðeins í sérstaka sóttvarnarstöð, en aldrei verður þó hægt að búa svo um hnútana, að eigi verði nein áhætta af sæðisinnflutningi.

Meiri hluti Búnaðarþings 1961 hvatti stjórnarvöld landsins til þess að hefjast handa um innflutning holdanautakynja. Landbúnaðarráðherra mun fyrst og fremst af þeirri ástæðu hafa beitt sér fyrir því, að frumvarp þetta var samið.

Af því tilefni þykir rétt að minna á, að Búnaðarþing studdi líka einróma á sínum tíma innflutning þess sauðfjár, sem flutti til landsins garnaveiki, þurramæði, votamæði og e. t. v. fleiri smitsjúkdóma. Er sú hörmungasaga öllum kunn.

Bein útgjöld ríkissjóðs vegna þessara fjárpesta hafa numið um það bil 136 milljónum króna á árunum 1937—1960. Ef þessi fjárhæð er umreiknuð á núverandi gengi íslenzku krónunnar, yrði upphæðin vart undir 400 milljónum króna. Þar við bætist tjón það, sem sauðfjáreigendur sjálfir hafa orðið fyrir. Það tjón er örðugt að meta, en mun nema mun hærri upphæð að dómi Sæmundar Friðrikssonar, framkvæmdastjóra, sem þessum málum er kunnugastur. Heildartjón vegna þessara sauðfjársjúkdóma mun því nema allt að einum milljarð íslenzkra króna.

Ennþá nema árleg útgjöld ríkissjóðs vegna ýmissa aðgerða í sambandi við þessar fjárpestar milljónum króna, og talið er, að fyrirhuguð fjárskipti vegna mæðiveiki í svonefndu Mýrahólfi muni nema allt að 100 milljónum króna eins og nú horfir. Þeim mönnum, sem í ljósi þessara staðreynda hvetja nú til innflutnings, mun einhvers annars frekar vant en áræðis.

Aðalfundur Stéttarsambands bænda, sem haldinn var síðastliðið haust, gerði einróma svofellda ályktun: „Aðalfundur Stéttarsambands bænda leggur sérstaka áherzlu á, að ráðandi aðilar um hugsanlegan innflutning erlendra búfjástofna gæti fyllstu varúðar í því máli, og minnir á hina bitru reynslu bændastéttarinnar í þessum efnun“.

Í ályktun þessari gæti greinilega beygs af innflutningi eins og vænta mátti af öllu því, sem á undan er gengið. Hvergi er í ályktuninni á það minnzt, að innflutningur sé talinn æskilegur.

Mun eigi fjarri að álykta að hér komi fram hugur bænda almennt til þessa máls. Ef hagnaðarvonir af innflutningi á sæði úr holdanautum af Gallowaykyni væru miklar og auðsæjar, er eðlilegt og afsakanlegt, þótt menn vilji nokkru til hætta.

Um þetta atriði liggja fyrir upplýsingar millipinganevndar Búnaðarþings, sem

Búnaðarþing og landbúnaðarráðherra fólu að kanna mál þetta sérstaklega, bæði hér á landi og erlendis, sbr. skýrslu frá Búnaðarþingi 1961, bls. 55—77.

Í skýrslu þessari telur meiri hluti millipinganefndar „það vægast sagt mjög vafasamt, að hjarðbúskapur með holdanaut verði arðvænlegur hér á landi eða taki sauðfjárbúskap fram“.

Enn fremur greinir meiri hluti nefndarinnar frá því, að samkvæmt tilraun, sem gerð var í Laugardælum á vegum Tilraunaráðs búfjárræktar 1958—1960 með uppeldi á íslenskum gripum af holdanautakyni hafi holdanautablendingar reynzt vænni til frálags heldur en þeir íslenzku. Þrátt fyrir það hafi tap á uppeldi holdanautablendinga numið ca. 1500 kr. á hvern grip, enda þótt kostnaðarreikningi virðist hafa verið stillt í hóf.

Siðan hafa aðstæður til uppeldis sláturgripa sízt orðið hagstæðari hér á landi.

Samkvæmt þessu álitu meiri hluta millipinganefndar Búnaðarþings virðist mér hagnaðarvonin, sem hægt er að tengja við innflutning holdanautastofns, svo lítil og óviss, að hún réttlæti á engan hátt áhættu- og kostnaðarsaman innflutning nautasæðis.

Þess má og geta, að kunnugt er um nokkra bændur, sem reynt hafa búskap með holdanautablendinga undanfarin ár, en hætt við það aftur, þar sem þeir töldu sig eigi hafa af því hagnað.

Í Gunnarsholti hefur búskapur með holdanaut verið styrktur af ríkisé um allmörg ár.

Oft hefur verið bent á, að fleiri hættur séu tengdar holdanautarækt en sjúk-dómahætta í sambandi við innflutninginn.

Fyrirverandi ráðunautur í nautgriparækt hjá Búnaðarfélagi Íslands, sem hefur lengri og yfirgrípsmeiri þekkingu á nautgriparækt hér á landi en flestir aðrir, hefur þráfaldlega látið í ljós þá skoðun, að margir bændur gættu þess ekki að halda holdanautgripum og mjólkurgripum aðskildum í ræktuninni. Því stafi veruleg hættu af því fyrir íslenzka nautgripastofninn, sem er mjólkurkyn, ef holdanautablendingar dreifast mjög víða um landið og af því leiði skaða fyrir mjólkurframleiðendur. Ýmsir búfjárræktarmenn hafa látið í ljós sömu skoðun og mun erfitt að rengja að álit þetta sé rétt.

Ráðunautur í búfjárrækt hjá Búnaðarsambandi Suðurlands hefur réttilega bent á, að innflutningur erlendra nautgripakynja muni verða mjög alvarlegt áfall fyrir kynbótastarfsemina í landinu, en af henni hefur orðið mjög mikið gagn að flestra dómi. Hann hefur einnig bent á, að vegna fæðar þeirra gripa af erlendu kyni hér á landi, sem komið yrði upp með innflutningi sæðis, væri óhjákvæmilegt að endurtaka innflutning, er frá liði, til kynblöndunar. Skapar slíkur síendurtekinn innflutningur að sjálfsögðu aukna áhættu.

Þá vil ég ekki láta hjá liða að minna á þá staðreynd, að þegar smávöxnum kúm af mjólkurkyni er haldið undir naut af holdakyni, eru erfiðleikar við burð algengir og oft verður að lima kálfana frá kúnum. Er sennilegt að þetta verði einnig reynslan hér á landi, þegar farið verður að nota sem næst hreinkynja holdanaut á íslenzkar kýr.

Þó að reynt hafi verið að fella inn í frumvarp þetta þau öryggisákvæði, sem við töldum framkvæmanleg til þess að draga sem allra mest úr hættu á smiti með sæðisflutningi, er mér fullljóst að laga- og reglugerðarákvæði eru eigi einhlít til þess að girða fyrir óhöpp eða slys, og alltaf getur brugðið út af með framkvæmd á settum reglum, einkum er frá liður.

Sem yfirdýralæknir og ráðunautur ríkisstjórnarinnar um innflutningsmál búfjár, hef ég talið mér skylt að vekja sérstaka athygli á og vara við þeim annmörkum og hættum, sem falizt geta í sæðisinnflutningi þeim, sem gert er ráð fyrir, samkvæmt frumvarpi þessu.

Hvaða mat, sem menn leggja á þær hagnaðarvonir, sem sumir tengja við þennan innflutning, verður að gera sér þess ljósa grein, að með innflutningi sæðis fylgir

alltaf sú hætta, að smitsjúkdómar geti borizt til landsins, jafnvel þótt hinum öflugustu varúðarráðstöfunum verði beitt eins og hér er gert ráð fyrir. Löng og bitur reynsla hefur sannað að mikið er í húfi ef illa tekst til.

Páll A. Pálsson.

Fylgiskjal II.

Athugasemdir og skýringar frá Ólafi E. Stefánssyni nautgriparráðunaut, og Pétri Gunnarssyni, deildarstjóra.

Með hliðsjón af greinargerð vegna fyrirvara Páls A. Pálssonar, yfirdýralæknis, viljum við undirritaðir, að eftirfarandi komi skýrt fram.

Við undirbúning frv. þess um viðauka við lög um innflutning búfjár, sem hér liggur fyrir, ríkti hin bezta samvinna, og kom aldrei til ágreinings um nein þau ákvæði, sem í því felast, og tæpast um nein atriði önnur, sem rædd voru í sambandi við það.

Innflutningur holdanautgripa hefur árum saman verið til umræðu á Búnaðarþingi. Samþykkt þess á síðasta ári er því fram komin eftir langa ihugun og undirbúning, þar sem leitað hefur verið hvað eftir annað álits margra manna, sem búfjárræktarnefnd þingsins hefur kvatt á sinn fund, og er yfirdýralæknir í þeim hópi. Samþykkt þingsins s. l. ár er því gerð með fullri vitund um það, að hann er andvígur innflutningi og hver rök hans eru fyrir því, þótt hann væri ekki kvaddur á fund búfjárræktarnefndar þingsins þá vegna fjarveru. Ágreiningur Búnaðarþings í þessum málum til þess tíma hefur aðallega orðið um það, hvort óska ætti eftir innflutningi, fyrr en sóttvarnarstöð hefði verið reist, þótt hitt hafi einnig komið fram, að menn óttuðust óskynsamlega blöndun holdanautgripa við íslenska kúakynið. Hinir einu atkvæðisbæru menn á Búnaðarþingi eru bændafulltrúar úr hverju kjördæmi, og er því full ástæða til að ætla, að meiri hluti bændastéttarinnar standi nú að baki ályktun þingsins. Enn fleiri fulltrúar bænda sækja aðalfund Stéttarsambands bænda, sem s. l. haust lagði, eins og Búnaðarþing, áherzlu á það, að fyllstu varúðar yrði gætt við innflutninginn. Er þessi ályktun fundarins gerð í tilefni af samþykkt Búnaðarþings fyrr á árinu til frekari áherzlu um aðgát í sambandi við sóttvarnir við fyrirhugaðan innflutning. Því fer fjarri, að ályktun Búnaðarþings hafi verið mótmælt af Stéttarsambandsfundi, heldur virðist sá fundur samþykkja sína ályktun í trausti þess, að ályktun Búnaðarþings verði framfylgt.

Báðir þessir fulltrúafundir bænda leggja því sérstaka áherzlu á sóttvarnir, og við undirbúning málsins hefur ríkt einhugur um að ganga sem tryggilegast frá þessu atriði, enda beinlínis fram tekið af hálfu landbúnaðarráðuneytisins, að svo skuli gert. Í frv. er því gert ráð fyrir, að „hinum öflugustu varúðarráðstöfunum verði beitt.“ Þótt fyrirhugaðri sóttvarnarstöð sé ætlað að starfa um takmarkaðan tíma aðeins og innflutningur sé takmarkaður við sæði úr einu nautgripakyni, ættu sóttvarnir í þessari stöð ekki að verða síður öflugar varðandi þennan innflutning en í stærri stöð, þar sem gert væri ráð fyrir innflutningi fleiri búfjartegunda og jafnvel lifandi dýra.

Það er álitamál, hvort átt hefði að koma á fót slíkri stöð í stað þess að leysa eitt atriði innflutningsmálanna að sinni, en þetta er einmitt sá innflutningur, sem umræður hafa nær eingöngu snúizt um að undanfögnu og áherzla hefur verið lögð á. Hins vegar teljum við, að innflutningur sumra annarra búfjartegunda komi ekki til greina, þar sem búfé okkar hefur yfirburði, t. d. mjólkurkúakynið. En þótt stöðin sé til bráðabirgða að þessu leyti, hlýtur sjúkdómshætta einmitt að minnka með hinum miklu takmörkunum á innflutningi, sem frv. þetta gerir ráð fyrir.

Viðhorf gagnvart sóttvörnum í sambandi við innflutning nautgripa hafa gerbreytzt á undanförunum árum, eftir að farið var að djúpfrysta nautasæði. Hægt er

að taka á stuttum tíma sæði úr sama nauti, sem nægir til að sæða með hundruð kúa. Nota má hluta af þessum skömmtum strax í sóttvarnarstöð, en geyma meginhlutann mánuðum saman eða lengur, unz skorið fæst úr því, hvort sæðið sé laust við smit. Við umræður hefur komið fram, að yfirdýralæknir óttast ekki, að með fyrirhuguðum innflutningi nautasæðis mundu berast sumir hinna alvarlegustu smit-sjúkdóma, sem annars staðar eru þekktir, svo sem smitandi kálfalát (Brucellosis), kúaberklar og gin- og klaufaveiki, heldur gæti verið um að ræða „ýmsa veirusjúkdóma, flesta enn lítt þekkt, en einnig ýmsa sjúkdóma, er sýklar valda og einkum leggjast á getnaðarfærin.“

Sízt skal gert lítið úr þessari hættu, en bent skal á, að sumir sjúkdómar, sem lítt eru þekktir, kynnu einnig að berast til landsins á annan hátt svo sem vegna aukinna samgangna, en ferðalög milli landa taka nú aðeins nokkrar klukkustundir, og með farfuglum.

Þær varúðarráðstafanir, sem frv. gerir ráð fyrir, munu standast fyllilega þær kröfur, sem dýralæknar telja nauðsynlegar að því, er tekur til nautasæðis, og sóttvarnarráðstafanir munu vera með þeim ströngustu, sem kunnugt er um. Þá má geta þess, að útflutningur búfjársæðis, t. d. frá Bretlandi, er háður eftirliti og leyfum landbúnaðarráðuneytisins þar og ströngum prófunum á þeim gripum, sem sæði er tekið úr til útflutnings. Er þessum aðilum umhugað um, að smit berist ekki með sæðinu og eyðileggi á þann hátt markaðinn. Þær reglur, sem British Semen Exports, Ltd., hlíta í þessu sambandi, virðast vera mjög strangar. Liggja þær fyrir til athugunar, ef óskað er. Þótt við séum ekki dýrasjúkdómafræðingar, og því ekki færir um að ræða þessi atriði á jafnræðisgrundvelli við sérfræðinga, viljum við, að fram komi, að í þeirra hópi eru menn, sem telja afar litlar líkur fyrir smithættu með nautasæði, þegar fyllstu varúðar er gætt. Jafnvel þótt svo óheppilega vildi til, að sjúkdómur bærst í sóttvarnarstöðina, ættu að vera litlar líkur fyrir því, að hann bærst út frá henni. Teljum við í frv. séð fyrir hinu fyllsta öryggi með því að ætla sérstökum dýralækni daglegt eftirlit með stöðinni og með því, að allur innflutningur er háður samþykki yfirdýralæknis, sem hefur í hendi sér að fylgjast með rekstri sóttvarnarstöðvarinnar eins nákvæmlega og hann telur ástæðu til.

Eins og fram kemur í Fylgiskjali III, kafla II, álíta fræðimenn um búfjarrækt, bæði innlendir og erlendir, sem um það hafa fjallað, að hjarðbúskapur með holdanautgripi komi varla til greina hér á landi, heldur beri að framleiða nautakjöt með einblendingsrækt holdanautgripa og íslenzkra og spara jafnframt þannig stofnkostnað að verulegu leyti. Í hópi hinna erlendu manna, sem fengnir hafa verið til að kynna sér þessi mál hér, eru hinir þekktustu sérfræðingar í kjötframleiðslu, sem nú eru uppi. Með þessari aukabúgrein er hvorki átt við útigang né neina samkeppni við sauðfjárþúskap, heldur að hún geti orðið til búdrýginga og nýttir verði með tiltölulega litlum tilkostnaði möguleikar, sem annars yrðu látnir ónotaðir að mestu.

Tilraun sú, sem gerð var í Laugardælum um kjötframleiðslu og vitnað er í í Fylgiskjali III, kafla II, var samanburðartilraun milli holdanautablendinga og íslenzkra, sem gaf ótvírætt til kynna mikla yfirburði blendinganna, og verður því ekki hnekkkt. Sé hins vegar hver búgrein einangruð reikningslega og allur kostnaður reiknaður fullu verði, verður væntanlega tap á nær öllum greinum íslenzkrar landbúnaðarframleiðslu eftir því, sem búreikningar benda til. Þannig er reikningslegt tap af mjólkurframleiðslu. Þó láta menn sér ekki til hugar koma, að leggja beri hana niður. Sé hins vegar mismunandi mikið tap eftir framleiðsluaðferðum, ber að velja þá leið, sem minnst tap er á. Við hverja nýja búfjargrein eins og þessa, sem tekin er upp, þarf öflugar leiðbeiningar um, hvernig allri meðferð og fóðrun skuli hagað. Ásamt þeirri reynslu, sem jafnframt yrði aflað við aðstæður hérlendis, mundu þær leiða til hagfelldari framleiðslu er frá liði, en slík leiðbeiningarstarfsemi hefur ekki verið tekin upp enn þá um nautakjötsframleiðslu, þar sem hennar hefur ekki verið þörf. Hins vegar er hægt að hefja hana, hvenær sem er.

Sú skoðun hefur oft verið lätin í ljós, að sú hætta yrði samfara innflutningi

holdanautgripa, að bændur mundu blanda þeim saman við íslenska kúakynið til annars en framleiðslu á sláturgripum og eyðileggja það sem sérstakt kyn. Væri þá illa farið. Búast má við, að einhver brögð yrðu að slíku fyrst í stað fyrir forvitnis-sakir, en með aðvörunum og leiðbeiningum mætti draga úr því til stórra muna. Hins vegar mundu strangar reglur um þetta koma að litlu haldi, þar sem eftirlit með því, að þeim yrði fylgt, er svo til óframkvæmanlegt. Hins vegar er það reynsla núverandi nautgriparéktarráðunautar, að öllum þorra bændu sé nú ljós þessi hættu. Helztu nautgriparéktarfélagin, sem kynbótagripi eru fengnir frá, eru gömul félag, sem skilja vel hlutverk sitt, og ætti ekki að vera hættu á slíkri blöndun á starfs-svæðum þeirra. Nú þegar eru yfir 40% af íslenskum kúm sæddar frá sæðingar-stöðvum, og mun sá hluti stækka ört næstu ár og áratugi. Með því fækkar óvöldum nautum mjög, en hægt að vanda enn betur nautaval sæðingarstöðvanna. Dregur hvort tveggja úr þessari hættu. Loks mætti svo gera sérstakar ráðstafanir til þess að halda hluta íslenska kúakynsins hreinum, ef það yrði talið í hættu af þessum sökum.

Að sjálfsgöðu er ekki vitað til fullnustu um það, hvernig Galloway-kynið muni blandast hinu íslenska til framleiðslu sláturgripa, þótt sú reynsla, sem fyrir hendi er, spái góðu, og blendingar hafi bæði mun betra kjöt og meira. Galloway-kýr eru taldar vega um 425 kg á fæti, sem er aðeins meira en íslenskar kýr, sem nú vega sennilega liðlega 400 kg, en voru taldar vega um 340 kg árið 1928 og 360 kg árið 1948. Viðtækar mælingar þúsunda íslenskra kúa undanfarin ár sýna, að kýr í öllum landsfjórðungum stækka nú mjög ört. Hefur brjóstmal undanfarin ár aukizt um ½ cm á ári að jafnaði á kú, sem mun jafngilda um 3.5 kg þyngdaraukningu á ári. Líkur fyrir erfiðri fæðingu á blendingskálfum munu því fara minnkandi, ef svo heldur áfram, sem nú horfir, sé sú hættu á annað borð fyrir hendi.

Ólafur E. Stefánsson.   Pétur Gunnarsson.

Fylgiskjal III.

Úr greinargerð með frv. til laga um innflutning á búfjársæði og lifandi dýrum sömdu sumarið 1961.

„I. KAFLI

Um innflutning búfjár og löggjöf um það efni.

Eigi er ástæða til þess að rekja hér sögu innflutnings búfjár til Íslands á liðnum tímum, þar sem það hefur verið gert áður allitarlega, t. d. í sögulegri greinargerð eftir Metúsalef Stefánsson, búnaðarmálastjóra, og fylgdi sú greinargerð frumvarpi til laga, er heimilar ríkisstjórninni að flytja inn sauðfé til sláturfjársóta og lagt var fyrir Alþingi 1931.

Einnig má nefna „Þætti um innflutning búfjár og Karakúlsjúkdóma“, sem teknir voru saman af nefnd, er landbúnaðarráðherra skipaði 3. sept. 1946, og gefnir voru út í bókarformi á kostnað ríkissjóðs 1947.

Þó skal lauslega minnt á þau alvarlegu óhöpp, sem fylgt hafa hvað eftir annað innflutningi búfjár, þó að þeir, sem að innflutningnum stóðu á hverjum tíma, hafi án efa gert sér ljósa grein fyrir þeim hættum, sem innflutningnum voru samfara, og reynt að sneiða hjá þeim, enda að jafnaði til innflutningsins stofnað af bjart-sýni og framfarahug.

Árið 1760 voru fluttir til landsins spánskir hrútar á vegum stjórnarvalda, í þeim tilgangi að auka ullargæði sauðfjár hér á landi.

Með þessum kindum er talið að fjárkláði hafi fyrst borizt til landsins. Þegar kláðinn barst til landsins, er talið að sauðfjáreign Íslendinga hafi verið 357000. Þegar kláðinn hafði herjað í 10 ár, var sauðfjáreignin komin niður í 140000. Alls

er talið, að úr kláðanum hafi farizt eða verið skorið um 280000 fjár. Fyrir mikið harðfylgi tókst að útrýma kláðanum á tæpum 20 árum. Fátækt og sums staðar bjargarskortur fylgdi í kjölfar þessa búfjársjúkdóms, sem víða er jafnað til mestu hörmunga, er yfir þjóðina hafa gengið.

Árið 1855 barst fjárkláði aftur til landsins með enskum lömbum, sem flutt voru að Hraungerði í Flóa. Á næstu 5 árum eftir að kláðans varð vart, fækkaði fé landsmanna um nær þriðjung og enn hefur ekki tekizt að útrýma fjárkláðanum, þrátt fyrir baráttu, sem staðið hefur nú á aðra öld.

1878 var fluttur frá Danmörku hrútur af brezku kyni til Skagafjarðar. Nokkrar líkur benda til þess, að með honum hafi borizt til landsins riðuveiki, sem landlæg er í Húnavatns-, Skagafjarðar- og Eyjafjarðarsýslum og hefur staðið af sér fjárskipti og aðrar útrýmingaraðgerðir.

Hundapest hefur þrásinnis borizt til landsins vegna ógætilegs innflutnings hunda og nærri strádrepið hunda í stórum landshlutum. Síðast barst sjúkdómur þessi hingað til lands á stríðsárunum með hundum norskra herdeilda.

Smitandi svinasjúkdómar hafa þrásinnis borizt til landsins, bæði með innfluttum dýrum og matarleifum hersins.

Með lögum frá 17. marz 1882 var bannað að flytja til Íslands útlent kvikfé, en sérstaka undanþágu mátti þó gera með stjórnarleyfi gegn varúðarreglum og tryggingum.

Ákvæðum þessum er síðan nokkuð breytt með lögum nr. 56, 10. nóv. 1905 og enn breytt með lögum nr. 25, 9. júlí 1909 og þá bannað að flytja inn hunda nema með sérstöku leyfi. Enn er lagaákvæðum þessum breytt með lögum nr. 22, 15. júní 1926, þar sem bannað er að flytja inn lifandi spendýr, en þó gert ráð fyrir, að stjórnarvöld geti veitt undanþágu frá hanninu.

Þessi lög eru svo felld úr gildi tveimur árum síðar með lögum nr. 11, 23. apríl 1928 um varnir gegn því, að gin- og klaufaveiki og aðrir alidýrasjúkdómar berist til landsins. Er þar enn hert á innflutningsbanninu, sem auk spendýra nær einnig til fugla og ýmissa sláturafurða.

Vegna þess að stjórnarvöld sáu eigi ástæðu til þess að nota undanþáguheimild laganna, þrátt fyrir áskoranir Búnaðarþings og annarra aðila, var enginn innflutningur að kalla um nær 50 ára skeið, frá 1878 til 1929.

Með stoð laga nr. 50, 14. júní 1929 um innflutning og ræktun sauðnauta voru tvívegis flutt til landsins sauðnaut. Öll þau dýr drápu á fyrsta og öðru ári eftir komuna.

1931 er tekin upp ný stefna í innflutningsmálum búfjár og þar með látið undan sifeldum kröfum Búnaðarþings og annarra er kröfðust innflutnings. Með lögum nr. 27, 8. sept. 1931, heimilar Alþingi ríkisstjórninni að flytja inn sauðfé til sláturfjárnóta. Í skjóli þessara laga var flutt Border-Leicesterfé frá Skotlandi 1932 og Karakúlfé frá Þýzkalandi 1933.

Með Karakúlfénu bærust alvarlegar sauðfjárpestir til landsins, t. d. mæðiveiki, votamæði, garnaveiki, og kýlapestar verður fyrst vart eftir innflutning þessara ára. Mæðiveiki hefur enn eigi verið útrýmt, þrátt fyrir baráttu, sem kostað hefur hundruð milljóna, og garnaveiki er orðin landlægur sjúkdómur bæði í sauðfé og nautgripum í stórum landshlutum. Kýlapest er nú útbreidd um allt Austurland að kalla og verður seint útrýmt.

Með lögum nr. 45, 19. júní 1933 er enn rýmkuð heimild fyrir ríkisstjórnina til innflutnings og heimilaður innflutningur nautgripa af brezku holdakyni.

Sama ár voru flutt inn holdanaut af ýmsum kynjum frá Bretlandi. Með þeim barst hvímléiður sjúkdómur, sem smitaði íslenskan nautpening, sem gekk með hinum erlendu gripum í einangruninni í Þerney. Var öllum gripunum slátrað hálfu ári síðar, en einum nýfæddum kálfi skotið undan í óleyfi og er hann ættfaðir hins svonefnda holdanautastofns, sem enn er við líði hér á landi.

Enn er flutt til landsins sauðfjársæði veturinn 1946—1947 og enn fremur á

vegum landbúnaðarráðuneytisins hrútar frá Bretlandi haustið 1947. Svo illa tókst þó til, að kindur þessar sýndu einkenni smitsjúkdóms, sem er óþekktur hér á landi, strax og kaupin voru gerð. Eigi að síður var féð flutt til landsins, en öllu lógað fáum dögum síðar. Sérstakt ábyrgðarleysi var sýnt í sambandi við innflutning þennan, er fyrirmæli heilbrigðisyfirvalda voru brotin á hinn freklegasta hátt, þann stutta tíma, sem féð var í einangrun hér á landi.

Virðist þá sem mönnum hafi þótt óhöppin í sambandi við innflutning búfjár verið orðin nógu mörg í bráð, enda tjón af völdum þeirra gifurlegt, því með lögum nr. 15, 8. marz 1948 herðir Alþingi á ný ákvæði þau, sem varða innflutning búfjár. Eftir gildistöku þeirra laga hefur eigi til þessa verið ráðizt í innflutning búfjár.

Óhöpp í sambandi við innflutning búfjár eru víðar þekkt en á Íslandi, og hafa öll lönd, sem leyfa innflutning búfjár, sérstakar varúðarreglur og þjálfað starfslíð til þess að tryggja að slík óhöpp komi eigi fyrir. En þrátt fyrir alla varfærni, varúðarreglur og rannsóknir ýmiss konar við innflutning dýra, hefur það þráfaldlega komið fyrir, að alvarlegir smitsjúkdómar hafa horizt milli landa með innfluttu búfé hin síðari ár, jafnvel til þeirra landa, þar sem hömlur á innflutningi eru miklar og stranglega er gætt langrar sóttkvíunar. Þessi óhöpp eru ótvíræð sönnun þess, að enn nær þekking vor á eðli margra smitsjúkdóma húsdýra okkar of skammt til þess að hægt sé með fullu öryggi að girða fyrir þær sýkingarhættur, sem samfara eru innflutningi búfjár, og á það einnig við um þær þjóðir, sem standa í fremstu röð um þekkingu og rannsóknir á búfjárjúkdómum.

Í þessu sambandi er einnig rétt að minna á, hve erfiðlega hefur gengið að útrýma þeim smitsjúkdómum í búfé, sérstaklega þó sauðfé, sem til Íslands hafa horizt, og hve mikill og örri útbreiðslu þeir hafa náð oft á tíðum.

Með tilliti til þess, sem hér er fram tekið, miða ákvæði frumvarps þess, sem hér liggur fyrir, að því að tryggja enn frekar en gert er með núgildandi löggjöf, að hingað geti ekki horizt smitsjúkdómar með innflutningi.

II. KAFLI

Notkun holdanautgripa á Íslandi.

Íslenzka kúakynið er lélegt til kjötframleiðslu, en ágætt til mjólkurframleiðslu, enda hefur það verið ræktað sem mjólkurkyn.

Á undanförunum áratugum hefur mikið verið rætt um nauðsyn þess, að flytja til landsins holdakyn til þess að hægt væri að framleiða hér betra nautakjöt en nú er unnt.

Væru holdanautgripir í landinu, er um tvær aðferðir að ræða til framleiðslu á nautakjöti. Önnur sú, að rækta hjarðir holdanautgripa, eins og tíðkast í hálöndum Skotlands og sums staðar í Bandaríkjunum og víðar í strjálbyggðum löndum. Ganga þá kálfarnir undir mæðrum sínum fyrsta sumarið. Hin aðferðin er sú að nota naut af holdakyni til þeirra kúa af mjólkurkyni, sem ákveðið er ala ekki undan til viðhalds mjólkurkúastofninum, og framleiða á þann hátt einblendinga til slátrunar, eins og nú er gert í stórum stíl í Bretlandi og víðar. Þá yrði holdanautafframleiðslan aukabúgrein mjólkurframleiðenda, og sparast þá sá kostnaður, sem fylgir því að eiga, hýsa og fóðra kúr af holdakyni til þess eins að eiga einn kálf á ári og fóðra hann fyrsta sumarið.

Fræðimenn um búfjárrækt, bæði innlendir og erlendir, og þeir síðarnefndu úr hópi þekktustu sérfræðinga í kjötframleiðslu, hafa athugað hvor þessara aðferða mundi henta betur á Íslandi. Þeir hafa orðið sammála um, að fyrri aðferðin komi varla til greina hér á landi, enda þótt með þeirri aðferð sé hægt að framleiða enn þá betra kjöt en með síðari aðferðinni. Ástæður fyrir þessu eru þessar: Það yrði of kostnaðarsamt hér á landi að eiga, fóðra og hýsa kúr af holdastofni til þess eins að eiga kálf og mjólka honum í nokkra mánuði, bæði vegna mikillar

fjárfestingar og of mikils fóðurkostnaðar kúnna. Það er alger misskilningur, sem komið hefur fram hér á landi, að hægt sé að láta kýr af holdakyni ganga hér sjálfala á vetrum, þótt hafa mætti þær í tiltölulega ódýrum byggingum. Þær munu þurfa um 15—20 hestburði af heyi, og er þá gert ráð fyrir að hýsa þær og gefa þeim álíka lengi og sauðfé.

Öðru máli gegnir með síðari aðferðina. Með henni þarf ekki að leggja fjármuni í aukinn kúastofn og byggingar yfir þær né fóður handa þeim, heldur aðeins ala upp kálfana til 1½—2½ árs aldurs. Að vísu þarf hús yfir þá kálfa og vetrunga og fóður handa þeim. Þótt gefa þurfi kálfunum frá fæðingu, yrði samt fóðrun þeirra mun ódýrari heldur en ala önn fyrir kú árlangt, til þess að mjólka kálfi fyrsta sumarið. Einblendingskálfar þessir þurfa gott fóður til þess að gefa gott kjöt, en gera má ráð fyrir, að framleiðsla nautakjöts af slíkum einblendingum yrði mun hagkvæmari en framleiðsla nautakjöts af hreinræktuðum íslenskum gripum. Tilraun, sem gerð var í Laugardælum á vegum Tilraunaráðs búfjárræktar, og lauk haustið 1960, sýndi, að blendingar (ca. ¼ af Galloway-kyni) gáfu 45 kg þyngra meðalfall tveggja ára að aldri en hreinræktaðir íslenskir kálfar, auk þess sem föllin af kynblendingunum voru betur holdfyllt. Miðað við verðlag innanlands lögðu kynblendingarnir sig allt að 1000 krónum betur, en þeir hreinræktuðu íslensku við sömu aðbúð. Að vísu var ekki unnt að mæla, hvort kynblendingarnir bitu meira úti eða átu meira á stalli síðari veturinn, en allt annað fóður var jafnt. Gera má ráð fyrir, að hálfblóðsgripir mundu reynast enn betur til kjötframleiðslu en fjórðungsblendingar þeir, sem notaðir voru í þessari tilraun.

Á þessu stigi málsins er ekki hægt að fullyrða, hvort nautakjötsframleiðsla með þessari aðferð yrði arðgæf búgrein til útflutnings, en öruggt má teljast, að allmikil eftirspurn yrði á slíku kjöti á innanlandsmarkaði. Ekki má einblína á, hvort holdanautaf framleiðsla ber sig sem sjálfstæð búgrein, því að hún mundi vera stuðningur við þær búgreinar, sem fyrir eru, t. d. gætu mjólkurframleiðendur, sem þegar hafa eins margar mjólkurkúr og þeir hafa aðstöðu til að mjólka eða hýsa, aukið tekjur bús síns með lítilli aukavinnu, með því að framleiða árlega nokkra holdagripir til slátrunar. Ekki gæti síður verið hagkvæmt fyrir bændur, sem ekki hafa mjólkursölu, að ala holdakálfa vegna þess, að þeir hafa flestir meiri mjólk en þeir þurfa til heimila sinna, sem erfiðleikum er bundið að breyta í söluhafar afurðir á hagkvæman hátt með núverandi búskaparlagi. Einnig eru sumar jarðir óhentugar til sauðfjárf framleiðslu, þótt auðvelt muni að framleiða þar nautakjöt.“

Fylgiskjal IV.

BÚFJÁRRÆKTARNEFND.

Framsögum.: Baldur Baldvinsson.

BÚNAÐARÞING 1962.

Mál nr. 13.

Þskj. nr. 44.

Frumvarp til laga um viðauka við lög nr. 15 8. marz 1948 um innflutning búfjár.

Á l y k t u n .

Búnaðarþing ályktar að mæla með því, að samþykkt verði efnislega óbreytt frumvarp það til laga, er fyrir liggur á þskj. nr. 13, um viðauka við lög nr. 15 8. marz 1948 um innflutning búfjár.

Baldur Baldvinsson.   Bjarni Bjarnason.   Gísli Magnússon.
Jóhannes Davíðsson.   Sigurður Snorrason.   Össur Guðbjartsson.